

THEMA

WOORDWIJS

Wij geloven in de Heilige Geest

Dolf te Velde

In onze tijd wordt veel over de Heilige Geest gesproken: over de gaven van de Geest, over de geloofservaring die de Heilige Geest bewerkt, over de dynamiek en de vernieuwing die Hij in het leven brengt. Toch valt vaak op, dat we niet precies weten wat we over de Heilige Geest zélf kunnen en moeten zeggen. Als je in onze belijdenisgeschriften kijkt wat er over de Geest gezegd wordt, is dat duidelijk minder dan wat over God de Vader en over Jezus Christus wordt beleden. Laten we eens proberen de belangrijkste aspecten van de leer over de Heilige Geest en zijn werk op een rij te zetten.

We nemen hierbij de uitspraak over de Heilige Geest uit de Geloofsbelijdenis van Nicea als uitgangspunt:

Wij geloven in de Heilige Geest, die Here is en levend maakt, die van de Vader en de Zoon uitgaat, die samen met de Vader en de Zoon aanbeden en verheerlijkt wordt, die gesproken heeft door de profeten.

En één heilige, algemene en apostolische kerk.

Wij belijden één doop tot vergeving van de zonden.

Wij verwachten de opstanding van de doden en het leven van de komende eeuw.

We verplaatsen de bespreking van de volgende drie elementen naar het artikel in de rubriek VERKENNING: 'die van de Vader en de Zoon uitgaat, die samen met de Vader en de Zoon aanbeden en verheerlijkt wordt, die gesproken heeft door de profeten'.

Wij geloven in de Heilige Geest

'Geloven in' is een sterke uitdrukking. Het betekent dat je niet maar gelooft dat er een Heilige Geest is, maar dat je je geloof heel bewust op Hem richt. Je stelt je vertrouwen helemaal op de Heilige Geest, net zoals je dat vertrouwen helemaal richt op God de Vader en op zijn Zoon Jezus Christus. Vanuit het bijbels spraakgebruik is God de enige *in* Wie je kunt geloven. Zo maakt deze belijdenisuitspraak direct duidelijk dat de Heilige Geest zelf God is.

Dat betekent dus ook dat de Heilige Geest meer is dan alleen een kracht die van God uitgaat. Je kunt niet *in* een goddelijke kracht geloven. De Heilige Geest is een goddelijke Persoon. Dat blijkt heel duidelijk uit uitdrukkingen die de Bijbel in verband met de Heilige Geest gebruikt: de Geest spreekt (Hand. 11:12, 21:11, Hebr. 3:7, 10:15-16), getuigt (Hand. 5:32, 20:23; Rom. 8:16), zucht (Rom. 8:26). Je kunt de Heilige Geest bedriegen (Hand. 5:3) en bedroeven (Jes. 63:10; Ef. 4:30). De Here Jezus onderscheidt de Heilige Geest nadrukkelijk van Zichzelf, wanneer Hij spreekt over een andere Trooster die de Vader zal zenden (Joh. 14:16). Het is heel belangrijk om vast te houden aan het Persoon-zijn van de Heilige Geest. We leven in een tijdperk van nieuwe religiositeit, waarin veel mensen spreken over goddelijke krachten die werkzaam zijn in onszelf en in de wereld om ons heen. Maar al te gemakkelijk wordt de Geest van God gezien als niets anders dan het goddelijke in onze eigen geest. 'De Geest ervaren' wordt dan gelijk aan: allerlei mooie en verrijkende ervaringen met jezelf opdoen. Het christelijk geloof zal zich daar altijd tegen verzetten: de Heilige Geest is zelf God in eigen Persoon. Hij valt dus nooit samen met iets in onze werkelijkheid. Omdat Hij God is, is Hij ook Heer over ons en Heer over Zichzelf en zijn werk.

Die Here is

Door de Geest 'Here' te noemen, wordt nog eens extra benadrukt dat Hij echt God is. De benaming 'Here' is in het Grieks van het Nieuwe Testament vaak een weergave van de oudtestamentische naam Jahwe, 'HERE': die veelzeggende en geheimzinnige naam waarmee God Zichzelf openbaart als de God die trouw is aan Zichzelf en aan zijn verbond. Een opmerkelijke uitspraak vinden we in 2 Korintiërs 3:17: 'De Here nu is de Geest'. Hier wijst Paulus op de innige samenhang tussen Christus (de Here) en de Geest. De jong overleden christelijke gereformeerde prof. J.P. Versteeg wijst erop, dat we die samenhang niet allereerst in het innerlijk wezen van God zelf moeten zoeken, maar in het werk dat Christus en de Geest uitvoeren in de geschiedenis van het heil. Het gaat om de eenheid in het nieuwe verbond: door Christus heeft God een nieuw verbond opgericht, en het leven in dat nieuwe verbond wordt beheerst door de Geest van Christus. In die zin kan gezegd worden: de Here is de Geest: de Here voltooit zijn werk door de Geest, en de Geest is de

Geest van de Here. Er is dus een zo sterke eenheid van de Geest en Christus, dat ook de Geest als Here kan worden aangeduid.

En levend maakt

Het typische van het werk van de Heilige Geest is, dat Hij levend maakt (Joh. 6:63; Rom. 8:11; 2 Kor. 3:6). Nu mogen we het werk van de Geest niet losmaken van dat van de Vader en de Zoon. Alles wat God doet, is een ongedeeld werk van de Drie-enige God. We kunnen wel verschil ontdekken in de manier waarop elk van de drie goddelijke Personen in dat werk actief is. Abraham Kuyper brengt dat onderscheid als volgt onder woorden: aan de Vader dankt alles z'n *ontstaan*, de Zoon geeft alles z'n *bestaan*, de Geest brengt alles tot z'n *bestemming*, z'n *voltooiing*.

Nu is het altijd wat moeilijk om zo'n systematisch onderscheid ook terug te vinden in het bijbelse spreken over Gods werken; je moet ook niet alles in dat kader willen dwingen. Maar een belangrijke lijn hebben we hiermee wel te pakken: de Geest is Degene die Gods werk afmaakt, die er het leven in brengt, die *tot in* het schepsel komt en vervolgens het schepsel weer *terugleidt* naar God.

Dat begint in het Oude Testament al bij de schepping: als God de wereld geschapen heeft door het Woord, laat Hij haar niet aan haar lot over, maar is Hij door zijn Geest met zijn zorg en levensvernieuwing aanwezig (Gen. 1:2; Ps. 104:30). Na de zondeval is het leven veranderd in de dood. Maar ook dan blijft Gods Geest leven wekken: als Geest van de profetie maakt Hij mensen open om Gods Woord te ontvangen en door te geven (Num. 11). De bijzondere gaven die mensen hebben, gebruikt de Geest om mensen weer voor God te laten leven en werken (Oholiab en Besaleël, Ex. 35; koning Saul, 1 Sam. 10).

Als het oude verbond uiteindelijk doodloopt op de harde zondigheid van mensen, doorbreekt God die kringloop door zijn Zoon uit de dood op te wekken, door de kracht van de Geest (Rom. 1:4; 8:11). Daardoor is de dood overwonnen en wordt leven weer mogelijk. Maar om dat concreet te realiseren, gaat de Geest aan het werk in de harten van mensen. Die harten, dat is de bron van het leven, worden nieuw gemaakt (Jer. 31:33; Ez. 36:27; 37:14; 2 Kor. 3:3). Maar ook de levensuitingen worden nieuw: de vrucht van de Geest (Gal. 5). De mogelijkheden die mensen als schepsel hebben, worden weer in Gods dienst gebruikt en komen tot ongekende bloei (de gaven van de Geest). Kort gezegd bestaat het werk van de Geest hierin, dat het hele leven vol wordt van God. Niet meer ons eigen verlangen of de macht van de zonde beheersen ons, maar ons leven wordt een Geest-gevolgd bestaan (Ef. 5:18; 1 Kor. 15:44-49).

Als dat het doel is van het werk van de Geest, is er geen reden om afwijzend te staan tegenover uitbundige uitingen van Geestesgaven, of om die spectaculaire gaven en ervaringen te beperken tot de eerste eeuw van de christelijke kerk. Wat spectaculair lijkt, moet normaal worden: mensen die helemaal vol van de Geest zijn, die hun ontorechte remmingen en hun ik-gerichtheid kwijtraken en helemaal aan God toegewijd zijn.

De Geest en het heil

Onder dit kopje vatten we de elementen samen die in de Geloofsbelijdenis tot slot worden genoemd: de heilige, algemene en apostolische kerk, de doop tot vergeving van zonden, de opstanding van de doden en het leven van de komende eeuw. Deze geloofsartikelen zijn maar niet een 'staartje' van de belijdenis; het is goed te verdedigen om ze als uitwerking van de belijdenis over de Heilige Geest op te vatten.

Nu kan in deze opsomming direct al opvallen, dat het werk van de Geest op drie niveaus ter sprake komt: het niveau van de kerk als gemeenschap, het niveau van de individuele gelovige, en het perspectief van de vernieuwing van de totale schepping. Het is voor ons nuttig om te zien, dat de Geest niet alleen ons persoonlijk zielenheil bewerkt, maar ook in de kerk en in de wijde wereld actief is.

De kerk is de schepping van de Geest. Hij brengt de gelovigen bijeen en houdt ze bij elkaar door de band des vredes (Ef. 4:3). Als eenheid van gelovigen, door de Geest bewerkt, is de kerk het lichaam van Christus (1 Kor. 12:12-13). In de kerk worden ook de gaven van de Geest uitgestort, die moeten dienen om het lichaam op te bouwen (1 Kor. 12:1-11; Rom. 12:6-8). Daarbij valt op, dat je de gaven niet mag gebruiken voor je eigen voordeel, maar dat ze gericht zijn op de eer van God en op het welzijn van het hele lichaam. Ook daarin komt tot uitdrukking, dat de Geest alles weer terugbrengt naar z'n oorspronkelijke bestemming.

In de kerk vind je de doop tot vergeving van de zonden. Het eigene van het werk van de Heilige Geest ten opzichte van dat van Christus is, dat de Geest het heil heel concreet en persoonlijk binnenbrengt in ons leven. Wat Christus voor ons gedaan heeft in zijn lijden, sterven en opstanding, blijft niet op afstand, maar wordt ons persoonlijk toegeëigend door de Heilige Geest. De vergeving van zonden is daarvan het eerste en meest fundamentele. Telkens wanneer in het boek Handelingen de apostelen het evangelie prediken, loopt het uit op de boodschap: in Jezus Christus is er vergeving van zonden. En als gevolg op het aanvaarden van die boodschap worden mensen gedoopt. Deze doop is het zichtbare teken en bewijs dat je bij Christus hoort; daardoor krijg je ook deel aan zijn Geest.

Het werk van de Heilige Geest omvat meer dan het doen delen in de vergeving van de zonden. Het Nieuwe Testament spreekt nadrukkelijk over de heiliging van ons leven, waarin de vrucht van de Geest tot rijping komt (Gal. 5:22-25). Ook de opstanding van de doden hoort erbij. Voor ons besef heeft de Geest misschien weinig met ons lichaam te maken: het gaat om onze ziel. Maar de Bijbel toont duidelijk dat God ook ons lichaam wil vernieuwen en onsterfelijk maken. Dit werk van God is evenzeer een werk van de Geest. Hij is het immers die levend maakt. De apostel Paulus noemt het lichaam van na de opstanding een *geestelijk* lichaam (1 Kor. 15:44). Dat is een lichaam, dat niet meer door onze menselijke geest (psyche) wordt beheerst, maar door Gods Geest (pneuma). Wanneer zo ons leven gaandeweg heilig gemaakt is, en ook ons lichaam, door de Geest vernieuwd, is opgestaan uit de dood, begint het leven van de toekomstige eeuw. Dat is het echte leven: leven in volmaakte gemeenschap met God. Daar werkt de Geest naar toe: mensen die bevrijd zijn van zonde en bederf, en weer helemaal op God gericht zijn. Dan is God alles in allen.

Gesprekspunten

1. Kun je concreet geloven in de Heilige Geest?
2. Hoe merk je zelf dat de Heilige Geest je levend maakt?
3. Is het terecht om Geestesgaven zoals tongentaal te beperken tot de eerste tijd na Pinksteren, of moet je openlaten dat zoiets nog steeds gebeurt?
4. Waar kun je zien dat de Heilige Geest wereldwijd werkt?
5. Paulus spreekt in Efeziërs 5:18-21 van een leven dat vervuld is met de Geest. Hoe komt dat tot uiting in ons eigen leven?

Literatuur

- H. Berkhof, *De leer van de Heilige Geest*, Nijkerk, Callenbach, 1964.
- L. Floor, *Persoon en werk van de Heilige Geest* (Bij-tijds Geloven), Kampen, Kok, 1988.
- A.N. Hendriks, *Die Here is en levend maakt*, Kampen, Van den Berg, 1984.
- A. Kuyper, *Het werk van den Heiligen Geest*, 2^e druk, Kampen, Kok, 1927.
- W. van 't Spijker, *De verzegeling met de Heilige Geest. Over verzegeling en zekerheid van het geloof*, Kampen, De Groot Goudriaan, 1991.
- J.P. Versteeg, *Christus en de Geest. Een exegetisch onderzoek naar de verhouding van de opgestane Christus en de Geest van God volgens de brieven van Paulus*, Kampen, Kok, 1971.